

Назначэнні ў Міністэрстве адукацыі і навукі

ШТО, ДЗЕ, КАЛІ

Віктор ГУЧАНКАЇ,
вядучы эксперт упраўлення аналітычнай работы і
перспектыўнага развіцця адукацыі.

...АЛЕ НЕ МЕХАНІЧНА

Творчая група дашкольных работнікаў
Бярозаўскага раёна.

А СРОДКИ ЁСЦЬ?

Цяпер выкажу свае меркаванні наконт дыферэнцыяцыі навучання. У нашай школе ўжо трэці год існуе экалагічны клас — 10 "В". Сёлета адк-

БЕЗ ЧАГО НЕ БУДЗЕ ЗРУХАЎ

Калектыў мінскай сярэдняй
беларускамоўнай школы №89.

НЕ ПАСТАВІЦЬ БЫ ВОЗ НАПЕРАДЗЕ КАНЯ

ходзіцца выкладаць ледзь не на пальцах, як адарылася ў гэтым навучным годзе з інфарматыкай у 8 класе. Калі думаем і клапоцімся пра вучня, то не варта забываць пра настаўніка. Каб ён моў у кожным класе ўсё неабходнае для работы — падручнікі, металычныя рас-

Сяргей МІЦЭВІЧ,
загадчык Валожынскага
райана.

Неўзабаве ў нашай краіне будзе 120 Сорасаўскіх настаўнікаў матэматыкі, фізікі, хіміі і біялогіі.

Лаўрэаты Сорасаўскіх грантаў

вызначаны супрацоўнікамі Міжнароднай Сорасаўскай праграмы адукацыі ў галіне дакладных навук

цы їх калег са сталіцы альбо аласнога цэнтра, мы стараліся адназначыць тых настаўнікаў: глыбінкі, якія праяўляюць творчую актыўнасць, рыхтуюць будучых студэнтаў, пераможцаў алімпіад. Істотная роля пры адборы лепшых адвядзілася таксама і метадычнай, пошукава-даследчыцкай дзейнасці. 174 педагогаў

Так што на наступным тыдні мажліва, мы зможам павішаваць у адальдальніку Сорасаўскіх грантаў, якія атрымаюць матэрыяльнае ўзнагароджанне за педагогічны талент, прафесійнае майстэрства і вернасць справе, якой аддаюць свае веда і сілы.

Фота Юрыя БОНДАРАВА

Паўніска заканчваецца праз 9 дзён

Так, у вашым распараджэнні толькі дзевяць дзён, каб не застацца без “Настаўніцкай газеты” ў 1995 годзе.

Калі Ваш бюджэт не дазваляе аформіць падпіску на паўгода (4.680 рублёў), то падпішыцеся на квартал — 2.340 рублёў.

А ў сакавіку прадоўжыце падпіску.

Спадзяёмся, што Вам спатрэбіцца гэты падпісны абанемент.

Фр. СП-1

Міністэрства сувязі і інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету

«Настаўніцкая газета»

на 199 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды (паштовы індэкс)

Каку (прозвішча, ініцыялы)

63867
(індэкс выдання)

Колькасць
камплектаў

			ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА								
ПВ	месяц	дн- тар	на газету								
			63867 (індекс выдання)								
«Настаўніцкая газета»											
Кошт	падпіскі	руб.	кап.	Колькасць камплектаў							
	пераад- расоўк	руб.	кап.								
на 199 год па месяцах											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Куды											
(паштовы індекс)			(адрас)								
Каму											
			(прошчыце, ініцыялы)								

НГ-ІНФАРМ

НЕ ўсё так і дрэнна

САМІ ВЫРАБЛЯЮЦЬ, САМІ ПРАДАЮЦЬ

Вось ужо паўгода ў Вілейскім ПТВ-124 прыбарабудунай прадпрыемствам і прадпрыемствам у ім тавары, вырабленыя ў сваім вытворчым цэнтры. Гэта значыць, вырабленыя ў сваім прадпрыемстве, перапрацаваныя ў аўтамабілі "Маскві" і "Жыгулі", а таксама дэзавіраваўшыя станкі.

Асабліва высокім попытам у пакупніцкай карыстаюцца дэзавіраваўшыя станкі. На іх можна вырабіць тры аперцыі: струганне, пільванне і сідраванне. У залежнасці ад жадаў заказчыка тут могуць вырабляць станкі розных памераў і памераў. Шкава, што ўсе вырабы сканструяваны ўласнымі сіламі майстраў вытворчага навування.

Калігубна, што выпуск названай прадукцыі прадугледжвае не толькі камерцыйныя мэты, але і адукацыйны характар. А ўсё гэта ў вытворчым і іншым нававін, якія народжаныя рынковай эканоміяй. Тут ужо другі год дзейнічае спецыяльны клас, у якім праходзіць навука тых, а вілейскія спецыялісты, для

якіх школа па нейкіх прычынах стала чужой і нелюбімай. У вытворчым іх спаводзілі прычыны да тэхнікі, знаёмыя з уст-ройствам станкаў, з электрамеханічнай справай і даюць адукацыйны ўзровень дзевяці класаў. Адым словам, адпаведна да жадання, даюць магчымасць знайсці сабе.

Такім чынам, падлеткі ўспрымалі і набліжаны да публічнай і атрымліваюць шмат прадукцыі адукацыю. Акрамя таго, тут яны бачаць харчуюцца ў час абеда. А ўсё гэта ў гэтым класе, што і патрабна ў цэперашніх нелюбіх час.

Віктар ПЯТРОЎ.

КАНФЕРЭНЦЫ

Агляд

інжынерна-педагагічнай адукацыі

У Беларускай дзяржаўнай політэхнічнай акадэміі адбылася міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Інжынерна-педагагічная адукацыя: гісторыя, праблемы, перспектывы", на якой усебакова праналізаваны трыццацігадовы вопыт станаўлення і развіцця інжынерна-педагагічнай адукацыі, не сучасныя задачы і шляхі развіцця.

Канферэнцыя станаўча ацаніла работу Беларускай політэхнічнай акадэміі, які ініцыяваў падрыхтоўку спецыялістаў такога профілю, распрацаваў і паслядоўна развівае паказальнікі ў асноўных прынцыпах інжынерна-педагагічнай адукацыі, яе змест і навукова-метадычныя забеспячэнні. Больш за тое, ства асновай, на якой развіваўся працэс падрыхтоўкі інжынерна-педагагічнай адукацыі ў трыццаці гадоў у ВНУ Рэсп., Украіны, Літвы, Узбекістана. За гэты перыяд падрыхтоўка выхавала больш за тры тысяч інжынерна-педагагічных спецыялістаў, якіх сёння пільна займаюцца пед-агагічнай і навуковай дзейнасцю, многія вылучаны на кіравніцкую работу ў сістэме прафесійнай адукацыі краіны, звыш сарака былых выпускнікоў на-уючэ адукацыі ў нашай краіне і кандыдатаў навуц.

Канферэнцыя распрацавала навукова-практычныя рэкамендацыі па ўдасканаленні інжынерна-педагагічнай адука-

цыі ў Беларусі і накіравала іх у адпаведныя інстанцыі на разгаванне.

На ўрачыстым сходзе і памятнай сустрэчы выпускнікоў інжынерна-педагагічнай факультэта са словамі прывітання выступілі рэктар акадэміі М.І.Дамічук, акадэмік А.У.Роман, прадстаўнікі Беларускай аратэхнічнай універсітэта, Магільскага пераважнага інстытута, выпускнікі, выкладчыкі і студэнты інжынерна-педагагічнай спецыяльнасці акадэміі. У зале панавала святая атмосфера, якую як нельга лепш дапаўняла цудоўная музыка ў выкананні народнага струннага ансамбля, а таксама выступленні фальклорнага і танцавальнага ансамбляў.

Віктар ЖАК,
заслужаны доктар
Беларускай дзяржаўнай
політэхнічнай акадэміі.

НАВІНЫ З ПТВ

ТРЫ МІЛЬЁНЫ Ў КІШЭНЬ ВУЧЫЛІШЧА

Ад рэальнага да вышэйшага — такі шлях прайшло за паўдзвесці гадоў існавання Мінскае вышэйшае прафесійнае вучылішча лёгкай прамысловасці. За гэты год установа падрыхтавала больш як 12 тысяч рабочых кадрў, якіх зараз паспяхова працуюць на базавых прадпрыемствах.

Кіраўніцтва вядомым прадпрыемствам аб'явіла аб адкрыцці "Прамысловай фабрыкі, работнікі Міністэрства адукацыі і ўзросту" і агульнай адукацыі. Міністэрствам адукацыі і ўзросту, гарадскога інстытута ўдасканалення спецыялістаў і многія іншыя ішчы прыйшлі на ўрачы-стную ў ВПВ, прымованую яго 50-гадо-ваму юбілею.

ХОЧАШ — ФУТРА, А ХОЧАШ — ПАНТОФЛІ

На два вясенскія кірмашы, якія прайшлі ў Гомелі і ў Жлобіне, выставілі сваю прадукцыю навушны Жлобінскага ПТВ № 143.

Дысчы і дэрсавы футры, хатнія пантофлі, якія вынікі расукавання і аздаблення, шматлікія ішчы і прыгожыя і каштаваныя на трымаць прадукцыя тавары, чым у магазіне.

А вучылішчам бюджэт папоўніўся на 25 міль. рублёў.

Аля КЛЮЙКО.

Міхас АНІСЕНКА.

ПРАВЕЦЕ ПРАВІЛЬНАСЦІ АФАРМЛЕННЯ АБАНЕМЕНТА

На абанемента павінен быць пастаўлены адбітак касавай машыны.

Пры афармленні падпіскі (пераадрасоўкі) без касавай машыны на абанемента прастаўляецца адбітак календарнага штэмпеля аддзялення сувязі. У гэтым выпадку абанемента выдаецца падпіска з квітанцыяй аб аплаце кошту падпіскі (пераадрасоўкі).

Для афармлення падпіскі на газету або часопіс, а таксама для пераадрасавання выдання бланк абанемента з даставачнай карткай запаўняецца падпісчыкам чарнілам, разборліва, без скарачэнняў, адпаведна ўмовам, ахладжэнным у каталогах.

Запаўненне месцаў клятак пры пераадрасаванні выдання, а таксама клятак "ПВ-МЕСЦА" робіцца работнікам прадпрыемстваў сувязі.

“Сіламі настаўнікаў задача сацыяльнай абароны моладзі і дзяцей нідзе ў свеце не вырашаецца”

Аб мерах па падтрымцы сацыяльнай педагогікі, псіхалогіі і сацыяльнай работы ў Рэспубліцы — так было сфармулявана пытанне, якое разглядалася на чарговым пасяд-жэнні Камісіі Вярхоўнага Савета па адукацыі, культуры і захаванні гістарычнай спадчыны.

— Нібыта ўсе разумеюць важнасць сацыяльнага аспекту ў адукацыі і культуры, ролі сацыяльнай педагогікі і сацыяльнага педагога ў выхавальным працэсе, — сказаў, пачынаючы размову, старшыня Камісіі Ніл Гілевіч. — Аднак справа з месца не храваная. І нам сёння патрабна вельмі добра падумаць, як зрабіць гэта. Час таго патрабуе. Насі тых, хто прыдзе пасля нас, чакае вельмі важная работа.

Жыццё наша карзінным чынам амянялася. Нестабільнасць у грамадстве, эканамічны развал, зніжэнне жыццёвага ўзроўня большасці насельніцтва парадзілі алачыннасць, акая з кожным годам расце і амялоўваецца, становіцца больш жорсткай. Прагрэсуючы наркаманы, бездухоўнасць, разбэшчанасць. З'явіліся беспрацоўныя, а сядзім і і тымчасовы беспрытульны падлеткі. Падзе простыя веды. Усё гэта, адначасна выступаючы, нас сёння не можа не хваляваць. Аднак чаму пераважнаму аб'яваваем на ўсім гэтым шко-лу, настаўніка, праваахоўныя органы? Так, апошнім часам яны, безумоўна, звыш свае пазіцыі і мы можам прад'явіць да іх мінусы канкрэтных прэтэнзій. Аднак толькі гэтымі сіламі вырашыць праблему, якая востра паставіла ў грамадстве, мы не можам. Працэс выхавання сёння значна ускладніўся.

Сіламі настаўнікаў, падрыхтоўку ў сваім выступленні член Камісіі Аляксей Ніканчук, задаў сацыяльнай абароне моладзі і дзяцей нідзе ў свеце не вырашаецца. Уласна кажучы, яна не вырашаецца ў нас і ў большасці краін. Сацыяльна-педагагічную функцыю выконвала магчымасць ізаляцыяна машына, акая трымаў у сваіх руках не толькі сам працэс выхавання, але ўсё тое, што было ёй падпарадкавана: пачынаючы ад мікрафіна маленяка калектыву, сям'і, дзяццлага грамадскага аб'яднання і г.д. Калі гэтай магчымасці

машыны не стала, вынікала, што ў нас няма ні структуры-арганізацыйных, ні карэна-прафесійных магчымасцяў для правядзення выхавальнай работы не толькі ў сям'і, мікрафіна, а нават і ў школе і пазашкольнай установе. Раней кожны прадстаўнік інтэлігенцыі — і асабліва настаўнік — быў ідэалагічным байцом партыі. Грамадская работа ўспрымалася як пачэсны абавязак. Адна з асноўных паказчыкаў становай характарыстыкі, без якой не вырашалася ні карэна, ні жыллёвае, ні іншыя пытанні. Усё гэта спрашчалася арганізацыя выхавальнай работы, зніжэння патрабавальнасці, часам, да прымітыву, адпавядала пераважнаму масавым мерапрыемствам. У такіх умовах вострай патрабы ў створанні інстытута прафесійных выхавальцаў, сацыяльных педагогаў не было.

Адной з прычын выхавальнага разладу многія сёння бачаць у адсутнасці сувязі сям'і і школы. Але хто павінен быць ажыццяўляць? Класны кіраўнік? Па-першае, дагата да класнае кіравніцтва сімвалічна, па-другое — ён спецыяліст па выкладанні пэўнага прадме-та і да высокапрафесійнага правядзення выхавальнай работы не падрыхтаваны, а па-трэ-ціе — карысць беспаўнамоцна абавязвае яго выконваць усе аб'ём неабходнай работы з бачкай вучняў і нелюбімай мікрафіна. Значнае інфармацыянае бачкаў аб паводзінах сына ці дачкі, як і паводзінах аб гэтым па месцы іх працы, што некаторыя сямейныя дзеці па работу з бачкай і грамад-скаму, мае столькі маральна-этычных і выхавальных мінусаў, што наўрад ці можа а ўсёй пэўнай адносіцы да разладу педэгагічнага. Не дзейсны і педэгагічны ўсёнашчы бачкаў, бо нават і ў тых лепшых часах ён існаваў больш дзеля панаў, і справядлач, чым дзеля ўчы-бацкіх і так званых груп рэзультатаў. Ім, як правіла, не ўдзяліліся. У цэперашніх умо-вах нельга рабіць стаўку на бачкаўскае і на-стаўніцкае пэдулі. Бо, па-першае, справа гэта дэмакратычная, а па-другое, педэгагічнае ў гэтым асудзе жа вельмі мала.

Вывадаю адно, канстатавалі высту-паючы: час патрабуе новых падыходаў. Пад-рыхтоўку кваліфікацыяна выхавальніц-канструк-тараў ўзроўню жыцця конай змены, акая ў пра-цэсе супраціўлення, сумеснай дзейнасці знойдзе правільныя арыенціры ў гэтым супа-рачлівым свеце, для якой мараль стала б ро-

гультарам паводін ва ўсіх сферах жыцця — у працы, навуцы, палітыцы, сямейным жыцці. Сёння нам неабходны педагогі, якіх б змалі ачалавечыць, гуманізаваць сацыяль-ную дапамогу ўсім катэгорыям насельніцтва, патрэбны спецыялісты, якіх змалі б на на-лежным прафесійным узроўні вырашаць са-мыя разнастайныя пытанні сацыяльнай адап-тацыі, рэабілітацыі, псіхадэягастыкі, псіхатэрапіі.

Аб тым, што ўжо робіцца ў гэтым накірунку, было што расказаць прадстаўніку Міністэрства адукацыі і навуцы Георгію Бу-рыму. У краіне, зазначыў ён, раслацкая пе-раадрасоўка кадрў у ўхілам на сацыяль-ную педагогіку ў Інстытуце павышэння кваліфікацыі і пераадрасоўкі кіруючых работнікаў і спецыялістаў адукацыі. Падрых-тоўку сацыяльных педагогаў пачалі Мінскі ўніверсітэт культуры, Брэсцкі педінстытут і Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт. Сусветны вопыт сведчыць, падкрэсліў ён, што менавіта такі шлях падрыхтоўкі спецыялістаў сацыяльна-педэгагічнага накірунку з'яўляецца найбольш рэацыйным і выніковым.

Намеснік міністра сацыяльнай абароны Пётр Скорскі акрэсліў праблему, якая сёння перажывае супраціўленне "яго" таліны. Дарэчы, сёння ёй зайздобілася 18 тысяч чала-век. Асноўная праблема, якую тут перажыва-юць — гэта недахоп фінансавых сродкаў. Цікавы факт: каліда набыта толькі першая група навушчыкаў для падрыхтоўкі сацыяль-ных работнікаў. Спецыялістаў рытуху фінансавыя акадэміі тэхніку.

Ступіна правальна выказаў рэктар Мінскага ўніверсітэта культуры Яўдзія Гры-гор'евіч. Яна пранавала стварыць міжгалоснае кваліфікацыйнае цэнтр сацыяль-най педагогікі і сацыяльнай работы пры Кабінете Міністраў ці асабіста пры вяр-хавым.

Распрацаваны праект паставоны з два-наццаці пунктаў, акая будзе ўдаскладзіцца, перапрацоўвацца. Але першы пункт ён, мёр-жыва па размове, пэўна, застанецца: пад-рыхтоўка ініцыятыў і аказваць сааэянае развіццё сацыяльнай педагогікі ў Рэспубліцы Беларусь.

Святлана БЕНЬ.

А ЯК ЗА МЯЖОЙ?

Полівалентная школа Малговы

ТОЛЬКІ ФАКТЫ

Выканкам Брэсцкага абласнога Савета зацвердзіў Палажэнне аб парадку назначэння і выплаты імяных стыпендыя навушным сярэдніх спецыяльных навуш-ных устаноў.

У Бараўлянках пад Мінскам за-канчавалася будаўніцтва вёскі для дзяцей-сірот. Калі 120 дзяцей бу-дуць жыць у дамах сумесна з пры-ёмнымі маці, набор якіх будзе ажыццяўляцца на конкурснай ас-нове.

На ўласных аўтамабілях вер-нуліся пасля 4-месячнай практыкі ў Германіі студэнты Гродзенскага сельскагаспадарчага інстытута.

Больш як 18 тысяч беларускіх дзяцей па ўзросце да 16 гадоў — інваліды.

Гродзенскія настаўнікі збіраюць подпісы пад зваротам да Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэвіча, у якім просіць падтры-маць працэс беларусізацыі сярэд-ніх адукацыі.

Прэзідыум Савета Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі і праўленне Асацыяцыі прафсаюнаўных ар-ганізацый студэнтаў вышэйшых і навушчых сярэдніх спецыяльных навушных устаноў Беларусі прынялі рашэнне аб прысуджэнні студэнцкіх стыпендыя прафсаюзаў на 1994-95 навушны год.

Міхас АНІСЕНКА.

Праблема развіцця прафесійнай адукацыі на ўмовах рынковай эканоміі прывядае свае лекцыі ў Мінскім гарадскім Інстытуце ўдасканалення на-стаўніцкай кандыдат тэхнічных навуц, заагідных ка-федры прафэсараў Інстытута псіхалогіі і педэ-гагіі Малговы Георгій Рудзік.

Аб асаблівасці прафесійнай адукацыі ў Мал-гове, аб не новых адукацыйных формах, аб праблемах у фінансаванні ён расказаў нашаму карэспандэн-ту Але КЛЮЙКО.

Георгій Аляксеевіч, напэўна, мы ведаем, што ў нас выдзелена падрыхтоўка Закона аб пра-фесійнай адукацыі. Закон аб адукацыі ў Беларусі ўжо дзейнічае. Ці прыняты і ў Малгове адукацый-ныя заканадаўчыя акты?

— Безумоўна, мы ў курсе спраў нашай беларускіх калег. Знаем і ў практэстам Закона, які быў прадстаўлены Інстытутам прафесійнай адукацыі для правядзення намі яго экспертызы.

Але наконіт прыняцця Законаў у нас існае ішчае меркаванне. Я лічу вельмі заслугу нашай педэ-гагічнай навуцы тое, што мы змалі пераадрасу-ваць і ўрад пажаў не прымаць Закон аб адукацыі. Закон не можа жыць без вызначэння асноўнай ідэі і шляхоў яе рэалізацыі. Таму перш-наперш вучоныя Малговы заняліся распрацоўкай Канцыпцыі адука-цыі, гэта значыць вызначэннем канструктыўнага прычыну і яе развіцця. Зараз Канцыпцыя ўжо пры-нята. І толькі на ёй базе мы пачалі распрацоўваць Закон. Наконіт выдзелены Закон аб прафесійнай адукацыі ў асобны, у нас эню жа свае думка. Трэба спавятуць прымаць канцыпцыю прафесійнай адука-цыі.

— На ваш погляд, якімі прынцыпамі павіна кіравацца сінхронная прафэсараў адукацыя?

— У першую чаргу, прафэсараў адукацыі, як і ра-ней, павіна служыць чалавеку, каб ён меў магчы-масць атрымаць прафесію і стаць гаспадаром свайго лёсу. Другое, яна не павіна ісці ў разраз з эканамічным укладам краіны. У гэтым плане абавста-рэнне ішчае праблем па карэкціраванні і прагназа-ванні адукацыі. Зараз большасць устаноў прау-е ўхвалітую. Іх выпускнікі ў асноўным не запатра-баваны вытворчасцю. Атрымоўваецца, што дзяр-жаўныя грошы ішчы на вецер, таму што кожна навушны студэнт у тры разы вышэй, чым школьнік. Зараз у нас ужо апрабавана мадэль, акая дапаможа склаўшы прагнозы па колькасці патрэбных кадрў па кожнай прафесіі і карэкціраваць наву-чанне. Кожная ўстанова прафэсараў адукацыі ў Малгове па рашэнні Міністэрства адукацыі ў бліжэйшым час будзе мець сваю праграму развіцця і кіравання спе-цыяльнай метадагёгіяй, у акой будзе выкладзены гэтыя патрабаванні. Выкананне такой праграмы — справа калектыву навушнай установы на чале з яе дырэктарам. На жаль, сённяшні ўзровень сярэд-няе кіравніцкага апарату нізкі, бо кіраўнікі ПТВ раней былі толькі выхавальнікамі дырэктуў зверху.

А зараз іх прымаюць стаць гаспадарамі свай-а установы, умела бо кіраваць. А дапаможа ў гэтым нашым дырэктарам чатырыохкавае павышэнне кваліфікацыі.

— Якая адукацыйная форма з'яўляецца сёння асноўнай у сістэме прафесійнай адукацыі Малго-вы?

— Гэта, так званая полівалентная школа. Адра-зку ўкладзілі, што яна не навушная ўстанова, а аду-кацыйны ўзровень, які прыраўноўваецца да ліцэянага навушання. У сістэме полівалентнай шко-лы падрыхтоўка праходзіць у тры ступені, што вы-конвае функцыю бесперапыннасці. Пасля першай ступені навушны вызначаюцца ў прафесійнай арыенціцы, атрымоўваючы рабочую прафесію на-савай вытворчасці і пэўны ўзровень агульнаадука-цыйнай падрыхтоўкі.

Толькі той, хто эню неабходны нармацы, можа перайсці на другую ступень навушання. За паўта года на ёй навушны атрымліваюць некалькі прафесій шырокага профілю з ухілам на пач і сярэі і базавым веды па падрыхтоўцы і малым бізнэсе.

Трэцяя ступень да адукацыі тэхнічна і павыша-ныя эканамічныя веды ў сферы арганізацыі сярэд-няга бізнэсу. Заканчэнне трэцяй ступені ў нас пры-раўноўваецца да сярэднэтэхнічнай адукацыі — тэхнікума. Але гэта не дае права паступіць адразу ў ВНУ. Як абумоўлена ў нашай адукацыйнай канцып-цыі, усе, хто жадае вучыцца ў ВНУ, павінен знаць так званы бікалярыят для допуску ў вышэйшую ўстанову. Той, хто паспяхова здаў такі экзамэн, мае права пайсці на вышэйшую ступень. Але гэта не значыць, што ён будзе паступаць без уступных эк-замэнаў. Такі бар'ер перад ВНУ створаны для таго,

НГ-ІНФАРМ

У галіновым прафсаюзе

Нядаўна прэзідыум Рэспубліканскага камітэта галіновага прафсаюза разгледзеў пытанне "Аб выніках атэстацыі педэгагічных работнікаў устаноў адукацыі Віцебскай вобласці ў 1993-94 навушным годзе".

Абагульненым шматлікім прапа-новым работнікаў галіны, прафса-юнаў камітэтаў, прэзідыум БРК прапанавалі на разгляд Міністэрства адукацыі і наву-каў даўзены і зменены ў дзеючых дакументах па атэстацыі педэ-гагічных работнікаў:

— прадставіць права педэ-гагічным работнікам аздаваць кваліфікацыйны экзамэн без накіравання атэстацыйных камісіі;

— адмяніць кваліфікацыйны экзамэн на І катэгорыю і за-мяніць яго субседаваннем у ра-дыналь або школьнай атэстацый-най камісіі (па выбары атэстуе-мага);

— распрацаваць адзіныя па-рабаванні да аэсту кваліфікацыйнага экзамэну, пра-дугледзець не менш чым тры формы яго азначы. Права выбару форм азначы прадставіць атэ-стуемаму;

— прадставіць права кваліфікацыйнай камісіі, са зго-ды атэстуемага, прымаць рашэн-не аб азначы экзамэну на катэ-горыю, акая адпавядае ад катэ-горыі, укаванай у накіраванні;

— амяняць парадок атэ-ставіх непедагагічных ра-ботнікаў устаноў адукацыі (ме-дыкі, бібліятэкары і іншыя);

— распрацаваць узоры неаб-ходных дакументаў па атэстацыі педэгагі, патрабаванні да іх а-хоўвання.

Прэзідыум папрасіў улічыць указаныя правальны пры зацвер-джэнні паставоны дзеючага Па-лажэння аб атэстацыі педэ-гагічных работнікаў, распра-цоўка акая прадугледжана галіновым Палажэннем на 1994 год.

БРК галіновага прафсаюза таксама звярнуўся ў Міністэрства адукацыі і навуцы ў пісьмовай, у акой гаворыцца, што ў сувязі з паставонай Кабінета Міністраў ад 16 верасня 1994 года №76 "Аб а-ключэнні кантрактаў з кіраўніцкай дзяржаўных прад-прыемстваў, аб'яднаных, ар-ганізацый, устаноў" прадуглед-жана ў месечным тэрмін паўсюдна правесці заключэнне кантрактаў з кіраўніцкай ўсіх устаноў і арганізацый, да ліку а-ацыйнае і кіраўніцкай навуш-ных устаноў. Аднак паставонае правядзенне гэтай работы без уліку галіновай спецыфікі ў сярэдзіне навушнай года вельмі неспрыяльна адбываецца на дзе-янасці навушных устаноў, на-насе школу справе выхавання і навушання, створіць праблему з працаўладкаваннем вызвалю-мых работнікаў.

Рэспубліканскі камітэт праф-саюза работнікаў адукацыі і на-вуцы выказаў сваю негатуру ў пра-вядзеннем заключэння кантрак-таў з кіраўніцкай устаноў адука-цыі да заканчэння навушнай года дзеяння.

На падставе вышэйвыкладзе-нага прэзідыум БРК прасіць пры-няць меры, якіх б забеспячалі выкананне артыкула 34 Закона аб адукацыі ў частцы гаранта-ванага ўзроўню аплаты працы педэгагічных работнікаў і прафэ-сараў-выкладчыкаў саставу ў ІВ квартале 1994 года і ажыц-цяўляць кампенсацыйныя выплаты за першы, другі і трэці кварталы.

У выпадку непрыняцця мер прафесійныя саюз павінае за сабой права вынесці гэтыя пытанне на рэспубліканскую канферэнцыю работнікаў адукацыі для абмер-кавання наступных калектывных дзеянняў.

Віктар ЖАК,
заслужаны доктар
Беларускай дзяржаўнай
політэхнічнай акадэміі.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міхас АНІСЕНКА.

Міністэрства адукацыі і навукі сумесна з экспертнай групай (спіс дадаецца) распрацавалі эксперыментальную праграму кваліфікацыйнага экзамену на першую і вышэйшую катэгорыі настаўнікаў (выкладчыкаў) спецыяльнай падрыхтоўкі. Праграму адрасуюць педагогічным работнікам, якія жадаюць павысіць сваю кваліфікацыйную катэгорыю, членам экзаменацыйных камісій, могуць выкарыстоўвацца для самаадукацыі.

Міністэрства адукацыі і навукі рэкамендуе інстытутам павышэння кваліфікацыі забяспечыць неабходныя арганізацыйна-метадычныя меры прыёму кваліфікацыйнага экзамену.

ЭКСПЕРЫМЕНТАЛЬНАЯ ПРАГРАМА

КВАЛІФІКАЦЫЙНАГА ЭКЗАМЕНУ ПА СПЕЦЫЯЛЬНАЙ ПДРЫХТОЎЦЫ НАСТАЎНІКАЎ АГУЛЬНААДУКАЦЫЙНЫХ ШКОЛ, ВЫКЛАДЧЫКАЎ ПТВ І ССНУ, ЯКІЯ ПРЭТЭНДУЮЦЬ НА ПЕРШУЮ І ВЫШЭЙШУЮ КАТЭГОРЫІ, НА КУРСАХ ПАВЫШЭННЯ КВАЛІФІКАЦЫІ (на 1994-95 навучальны год)

СКЛАДАЛЬНІКІ:

група работнікаў Мінскага абласнога інстытута ўдасканалення настаўнікаў: Т.І.Драдовіч, намеснік дырэктара па навучальна-метадычнай рабоце; А.С.Шылава, загадчык кафедры педагогікі, псіхалогіі і прыватных метадаў, дацэнт, кандыдат педагогічных навук; Г.У.Малейка, дацэнт, кандыдат педагогічных навук; Н.І.Дзеркасева, старшы выкладчык;

В.Х.Катушкоў, метадыст навучальна-метадычнага кабінета прафгэхадукацыі пры ўпраўленні адукацыі Мінбывканкама; В.Б.Варламаў, арганізатар у-рэнняў адукацыі Мінгарвыканкама.

І. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Кваліфікацыйны экзамен настаўнікаў (выкладчыкаў) спецыяльнай падрыхтоўкі на першую і вышэйшую катэгорыі праводзіцца ў адпаведнасці з пастановай Міністэрства адукацыі ад 26 лістапада 1992 года № 4-п "Аб атэстацыі педагогічнай і метадычнай кадраў Рэспублікі".

Мэтамі экзамену па спецыяльнай падрыхтоўцы з'яўляюцца: узаапрацаванне ўдзельнікаў экзамену (выкладчыкаў) да творчай педагогічнай дзейнасці; узаапрацаванне ўдзельнікаў экзамену (выкладчыкаў) з сучаснымі тэорыямі і метадамі агульнаадукацыйнага навучання; устанавленне адпаведнасці професійных характарыстык педагогаў узаапрацаванню, якіх прад'яўляе да адпаведнай кваліфікацыйнай катэгорыі.

Заданні экзамену: узаапрацаванне ўдзельнікаў экзамену (выкладчыкаў) з сучаснымі тэорыямі і метадамі агульнаадукацыйнага навучання; устанавленне адпаведнасці професійных характарыстык педагогаў узаапрацаванню, якіх прад'яўляе да адпаведнай кваліфікацыйнай катэгорыі.

Направадзілі адцы экзамену настаўнік (выкладчык) прадстаўляе экзаменацыйную камісію:

1. Удзельнікі павышэння кваліфікацыі (на выбары аднаго ўдзельніка класу або курсу).

2. Удзельнікі вышэйшай катэгорыі.

3. Удзельнікі метадычнай падрыхтоўкі (прадстаўляюць толькі прэзідэнт на вышэйшай катэгорыі).

Кваліфікацыйны экзамен можа быць праведзены ў усёй і пісьмовай формі або ў выглядзе экзамену па білетам, які складаецца з 3-х частак:

— пятай псіхалогіі, педагогікі і метадыкі;

— заданні, якія патрабуюць ацэнкі і гэтага (аналіз тэмы, віды заняткаў, тлумачэнне педагогічных сітуацый і г.д.);

— заданні, якія патрабуюць практычнай выканання (падрыхтоўка нагляднасці, раздатка і дадатковага матэрыялу, распрацоўка варыянтаў заняткаў і г.д.). Настаўнік можа здаваць экзамен у час вучбы на чарговых курсах павышэння кваліфікацыі іх экстрэм.

Шкала катэгорыі будзе залежыць ад таго, які крытэры ўзяты пры вызначэнні вышэйшай і першай катэгорыі настаўніка: глыбіня, шырыня ведаў і ўменняў, пастаяннасць і г.д., навуковыя дасягненні да педагогічнай працы і г.д.

ІІ. КВАЛІФІКАЦЫЙНЫ ПАТРАБАВАННІ ДА НАСТАЎНІКА (ВЫКЛАДЧЫКА) СПЕЦПДРЫХТОЎКІ ПЕРШАЙ І ВЫШЭЙШАЙ КАТЭГОРЫІ

Настаўнік (выкладчык) першай катэгорыі павінен дасягнуць ведаў і ўменияў у педагогічнай практыцы:

І. НАВУКОВА-ТЭАРЭТЫЧНАЯ ПДРЫХТОЎКА: межа прадмета ў сістэме навук аб прыродзе і грамадстве; асноўныя метады псіхалогіі і педагогікі; вядучыя тэорыі, гіпотэзы, важныя сінтэтычныя ідэі; прыжым і перспектывы развіцця псіхалогічных ведаў; практычную значнасць курсу, сувязь з іншымі прадметамі.

Веды і ўменні настаўніка (выкладчыка) вышэйшай катэгорыі: валоўца ведамі і ўменнямі, вызначанымі для настаўніка першай катэгорыі; акрамя гэтага ведаць прыжым і перспектывы развіцця навуковых ведаў; магчымасці выкарыстання асноў навуцы ў апрацы на яе метадылогію; творча выкарыстоўваць веды на тэорыі выхавання.

2. МЕТАДЫЧНАЯ ПДРЫХТОЎКА

Веды і ўменні настаўніка першай катэгорыі: валоўца метадамі і прыёмамі выкладання прадметаў, фарміравання ведаў, уменняў, навыкаў вучняў; валоўца метадычнай планавання навучальнага матэрыялу, метадыкай арганізацыі навуковых заняткаў, метадыкай засваення і замацавання ведаў, метадыкай ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў вучняў; валоўца асновамі разумення, духоўнага, фізічнага і эстэтычнага выхавання; валоўца метадыкай пазнавальнай работы.

Веды і ўменні настаўніка вышэйшай катэгорыі: творчае прымяненне розных метадаў і прыёмаў выкладання прадметаў і фарміравання ведаў, уменняў і навыкаў; валоўца розным метадычным выкладанням прадметаў (аўтарскія школы, школы перадаваў вопыту, творчыя групы і г.д.); валоўца элементамі даследавання і эксперыменту выкладання прадметаў; уменне працаваць з інфармацыйнымі матэрыяламі.

3. ПРАФЕСІЙНА-ПЕДАГОГІЧНЫЯ ВЕДЫ І УМЕННІ

Веды і ўменні настаўніка першай катэгорыі: валоўца арганізатарскіх уменняў (наперад і ўскосна ўздзейнічаць на асобу навучніка і калектыву); валоўца канструктыўна-камунікатыўных уменняў (быць тутым жа ўдзельнікам — дзеці, калегі, бацькі); уменне прымаць апытальныя рашэнні ў канкрэтных педагогічных сітуацыях, уменне быць дабрачынцам і выклікаць сустрэчы да себе руху;

Веды і ўменні настаўніка вышэйшай катэгорыі: валоўца змест дзеючых нарматыўных дакументаў і патрабаванняў да афармлення ўласна-справядлівых дакументаў; валоўца змест стабільна-становай вынікі педагогічнай дзейнасці; мець высокі рейтинг сродку вучняў, вышэйшай катэгорыі, педагогічнай грамадскай раёна, вобласці, перадаваў педагогічны вопыт.

Веды і ўменні настаўніка (выкладчыка) вышэйшай катэгорыі: акрамя ведаў і ўменняў настаўніка першай катэгорыі, павінен дасягнуць ведаў і ўменияў у педагогічнай практыцы: метадыку аналізу ўрока, вопыт свайх калег і іншых настаўнікаў, якія выступаюць у друк;

метадыку тэарэтычнай і апрацы дзяньні з выкарыстаннем сучасных тэхнічных сродкаў; правільна арганізаванай і правядзення педагогічнага эксперыменту; валоўца асновамі нарматыўных троніровак; уменне аналізаваць выхавальна-навучныя працэсы; валоўца беларускай мовы, ведаць гісторыю і культуру беларускага народа, адрозніваць беларускую спадчыну: светы, абрады, традыцыі; мець выдатны і стабільна-становай вынікі педагогічнай дзейнасці.

Вызначальнымі ў рашэнні камісіі аб прысваенні вышэйшай катэгорыі з'яўляюцца фактары: навукасць сродку навучніка настаўніка прыжым розных турніраў і конкурсаў па гераіка-патрыятычнай тэме і па навука-прыкладных відах спорту, колькасць паступаючых у ваенныя навучныя ўстановы;

кіраўніцтва навуковым аб'яднаннем вучняў (НАВ); навукасць публікацый, выступленняў з дакладамі на педвыданнях, нарадах, семінарах, якіх адлюстроўваюць іх метадычную творчасць; чытанне лекцый па метадыцы выкладання на курсах, семінарах і г.д.

кіраўніцтва метадычным аб'яднаннем настаўнікаў-прадметнікаў; кіраўніцтва музеямі базавой і прафесійнай; уменне выкарыстоўваць у навуцы, абласці і рэспубліканскіх конкурсах і алімпіадах, выступленняў навучнікаў у друк; актыўнасць у тэарэтычна-навукай рабоце школьнага калектыву; стабільна-становай вынікі спецыяльнай падрыхтоўкі ў навукай устаноў;

навукасць пастаяннай педскай сувязі з ваенскай навука і навукай устаноў, з ДАІ і пажарнай часцю.

ІІІ. ПРАГРАМА ПДРЫХТОЎКІ ДА КВАЛІФІКАЦЫЙНАГА ЭКЗАМЕНУ НАСТАЎНІКА (ВЫКЛАДЧЫКА) СПЕЦЫЯЛЬНАЙ ПДРЫХТОЎКІ, ЯКІЯ ПРЭТЭНДУЮЦЬ НА ПЕРШУЮ І ВЫШЭЙШУЮ КАТЭГОРЫІ ПСІХОЛАГА-ПЕДАГОГІЧНА І МЕТАДЫЧНА ПДРЫХТОЎКА

1. Развіццё і актывізацыя пазнавальнай дзейнасці школьнікаў у працэсе выкладання спецыяльнай падрыхтоўкі.

2. Усталяванне і індывідуальнае асаблівае навучнікаў пры засваенні спецыяльнай падрыхтоўкі.

3. Усталяванне і індывідуальнае асаблівае навучнікаў пры засваенні спецыяльнай падрыхтоўкі.

4. Паміж.

5. Мысленне і яго роля ў развіцці асобы. Улік яго асаблівае навучнікаў пры выкладанні спецыяльнай падрыхтоўкі.

6. Псіхалагічна-педагогічнае абгрунтаванне выбару форм арганізацыі навукай дзейнасці школьнікаў на ўроках спецыяльнай падрыхтоўкі.

7. Псіхалагічна-педагогічнае фарміравання агульных, разумовых і спецыяльных уменняў і навыкаў на ўроках спецыяльнай падрыхтоўкі.

8. Псіхалагічна-педагогічнае крытэрыі аналізу дзейнасці настаўніка спецыяльнай падрыхтоўкі.

9. Тэмперамент і яго структура. Роля тэмпераменту ў вывучэнні спецыяльнай падрыхтоўкі.

10. Характар і яго складанне. Роля настаўніка пры вывучэнні і фарміраванні характараў вучня.

11. Псіхалагічнае і псіхалагічнае фарміравання вучня.

12. Псіхалагічныя асновы педагогічнага майстэрства.

13. Эмоцыі і пачуцці, іх роля ў вывучэнні спецыяльнай падрыхтоўкі.

14. Метады школьнай псіхалагічнай і асноўнага патрабавання да выкарыстання.

15. Арганізацыя знешняй і ўнутранай дыферэнцыяцыі пры вывучэнні спецыяльнай падрыхтоўкі.

16. Асноўныя напрамкі гуманізацыі і дэмакратызацыі педагогічнага працэсу.

17. Мэты і задачы вывучэння спецыяльнай падрыхтоўкі. Іх дынаміка і шляхі ўдасканалення.

18. Мэты вывучэння школьнікаў спецыяльнай падрыхтоўкі, спосабы карэктых гэтах матываў.

19. Асноўныя метады навукай спецыяльнай падрыхтоўкі.

20. Тыпы ўрокаў спецыяльнай падрыхтоўкі і іх структура.

21. Арганізатарскія формы правядзення заняткаў па спецыяльнай падрыхтоўцы.

22. Актывізацыя форм навукай спецыяльнай падрыхтоўкі.

23. Арганізацыя кантролю за вывучэннем спецыяльнай падрыхтоўкі. Асноўныя шляхі кантролю.

24. Пазнавальная работа па спецыяльнай падрыхтоўцы. Мэты і формы яе правядзення.

25. Новае падыходы ў арганізацыі і змесце работы з педагогічнымі кадрамі.

26. Асаблівае падрыхтоўкі да заняткаў па спецыяльнай падрыхтоўцы настаўніка, навукай, навукай-матэрыяльнай базы.

27. Шляхі, сродкі і метады паліпашэння якасці заняткаў.

28. Асаблівае правядзення практычных заняткаў па стральбе і фізічнай падрыхтоўцы. Меры беспаспеху.

29. Гераіка-патрыятычнае выхаванне. Яго метадычнае асновы, мэты і задачы, педагогічнае патрабаванне.

30. Роля, месца і задачы настаўніка па патрыятычным выхаванні.

31. Гераіка-патрыятычнае выхаванне навукай ў пазнавальна-навукай час. Пазнавальнае выхавальнае работа па патрыятычным выхаванні. Узаемасувязь школы, сям'і і грамадскай.

АСНОВЫ ПРАФЕСІЙНАЙ ПДРЫХТОЎКІ

1. Канстытуцыя Беларусі аб абароне Айчыны. Законы "Аб абароне", "Аб узаапрацаванні", "Аб узаапрацаванні ваенскай абароны і ваеннай службе", "Аб абароне ваеннаслужачых".

2. Стварэнне ўзброенай сілы Рэспублікі Беларусь. Назначэнне, склад і прызначэнне іх будаўніцтва.

3. Старажытны ваенны гісторыі, асноўныя з'явы па абароне Айчыны. Героям і мужнасцю беларускага народа, праяўленай у гэтах выпрабаваннях. Іх прыжым і развіццё.

4. Ваенная прысвага, яе змест і парадка прызначэння.

5. Ваенныя статуты. Іх змест і значэнне ў рашэнні задач па дасягненні вышэйшай даспеласці, парадку і ўдасканалення баёвой гатоўнасці.

6. Статуты і азначэнне ваенскай дысцыпліны. Прызначэнне і нормы паводін у калектыве: узаапрацавання, узаапрацавання, збройства.

7. Падрыхтоўка грамадзян да ваенскай службы. Ваенны ўлік ваенна-навабаваных і прызначэння. Арганізацыя прыжым. Прамы і абавязкі прыжым, іх адрозніваць за ўлікнем ад прыжым.

8. Ваенныя навукай устаноў. Парадка падрыхтоўкі і паступлення іх.

9. Прыжым і мэры беспаспеху пры арганізацыі і правядзенні стральбы.

10. Прызначэнне, тактыка-тэхнічныя характарыстыкі, агульная будова і правільнае выкарыстанне ў аўтаматах Калашнікова, малакалібернай і пнеўматычнай вінтовак.

11. Прыжым і правільнае стральбы з стралковай зброі.

12. Мэты і задачы грамадзянскай абароны. Арганізацыйная структура грамадзянскай абароны навукай устаноў.

13. Характарыстыка стыхійных бедстваў, аварыяў і катастроф, арганізацыя абароны насельніцтва ад іх уздзеяння.

14. Характарыстыка моцнаежучых адвядзін рэчываў, адэрснай, хімічнай і бактэрыялагічнай зброі. Арганізацыя абароны насельніцтва ад іх уздзеяння.

15. Сродкі калектываў абароны. Іх канструкцыя і правільнае карыстанне іх.

16. Сродкі індывідуальнай абароны (процагазы, рэспіратары, працэсінныя сродкі абароны органаў дышання, сродкі абароны скуры), медыцынскія сродкі індывідуальнай абароны (АП-2, ІПП-8). Прызначэнне, канструкцыя, парадка выкарыстання.

17. Апазіцыя насельніцтва аб аварыях, катастрофах і стыхійных бедствах, прымяненне працэсіннага зброі масавага паражэння. Сігналы грамадзянскай абароны.

18. Рэспіратары, іх характарыстыкі і ўздзеянне на арганізм чалавека. Адрозніваць рэспіратары ад рэспіратарных выпраменьванняў. Дозы.

19. Рэспіратары і хімічныя рэагенты. Прыборы радыяцыйнай, хімічнай разведкі і індывідуальнага кантролю, правільнае карыстання іх.

20. Рэспіратары і іх значэнне і змест.

21. Вуліцы і дарогі, іх асноўныя элементы. Рэгулюемыя і нерэгулюемыя скаржыванні. Правільнае руху пешаходаў па вуліцах і дарогам, перахрыжэнні вуліц і дарог.

22. Дарожныя знакі. Дарожная разметка. Светлафоры. Сігналы рэгулюючых.

23. Правільнае паводін і абавязкі пасажыраў.

24. Правільнае паводін на чыгуначы.

25. Патрабаванні да вадзіцеляў вадзіцеляў, матэрыялаў і аўтамабіляў.

26. Прыжым гаручых рэчываў і матэрыялаў, лёгкае і загаранне гаручых вадзіцеляў, выбухавобеспячэнне газу і сумесі. Іх характарыстыкі і правільнае выкарыстання і іх.

27. Правільнае паводін у экстрэмальных сітуацыях (у лесе, на балодзе, у час навабавання, зайгрышу, ноччу).

33. Правільнае паводін у розных жыццёвых сітуацыях (адзіна дома, у лесе, на начной блізкай вуліцы, пры кантакце з агрэсіўным чалавекам і г.д.).

ЛІТАРАТУРА

1. Агульная псіхалогія. — М.Просвіянне, 1985.

2. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

3. Псіхалагічныя праблемы і спосабы іх рашэння. Пад рэд. В.Д.Шадрыкова. — М.Просвіянне, 1990.

4. Кіеўскі псіхалагічны ўніверсітэт. — М.Просвіянне, 1989.

5. Псіхалагічныя асновы педагогічнага майстэрства. Пад рэд. І.А.Завізна. — М.Просвіянне, 1989.

6. Фізічныя і псіхалагічныя асновы вывучэння і выкарыстання калектываў. — М.Просвіянне, 1989.

7. Фізічныя і псіхалагічныя асновы вывучэння і выкарыстання калектываў. — М.Просвіянне, 1989.

8. Фізічныя і псіхалагічныя асновы вывучэння і выкарыстання калектываў. — М.Просвіянне, 1989.

9. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

10. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

11. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

12. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

13. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

14. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

15. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

16. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

17. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

18. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

19. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

20. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

21. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

22. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

23. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

24. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

25. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

26. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

27. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

28. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

29. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

30. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

31. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

32. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

33. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

34. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

35. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

36. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

37. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

38. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

39. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

40. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

41. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

42. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

43. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

44. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

45. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

46. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

47. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

48. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

49. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

50. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

51. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

52. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

53. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

54. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

55. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

56. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

57. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

58. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

59. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

60. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

61. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

62. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

63. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

64. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

65. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

66. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

67. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

68. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

69. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

70. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

71. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

72. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

73. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

74. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

75. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

76. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

77. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

78. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

79. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

80. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

81. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

82. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

83. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

84. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

85. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

86. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

87. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

88. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

89. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

90. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

91. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

92. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

93. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

94. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

95. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

96. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

97. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

98. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

99. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

100. Ваенныя і педагогічныя псіхалогія. Пад рэд. А.В.Петровска. — М.Просвіянне, 1979.

Сусветная гісторыя

10 КЛАС
(Працяг.)
Пачатак № 90—91)
§ 14. РЫМСКАЯ ІМПЕРЫЯ

ЗНАЧЭННЕ ПАЛІТЫКА ІМПЕРЫІ ЗАВАЯВАННЕ РЫМА НАВАГАМІ

Рымская імперыя мела тры вялікія граніцы: паўночную, усходнюю і паўднёвую. Цэнтр чыкару знешняй палі

ЧЫТАЦЬ — ПРА КНІГІ

КЛЮ ЛЮБЦЬ ПРАЎДУ І ДАКЛАДНАСЦЬ

Добра вядома: жыццё грамадства немагчыма без ведання сваёй гісторыі. Таму ёсць цікавасць даўбаві. Але бываюць перыяды, калі пільна ўвага да мінулага асабліва рэзка ўзрастае. Гэта адбываецца, калі перад грамадствам узнікаюць задачы, вырашэнне якіх звязана з рэальнымі пераменамі ў яго жыццё. Менавіта такі этап перажывае сёння Беларусь. Адсюль і небылая цікавасць да мінулых стагоддзяў. Людзі жадваюць ведаць сваё мінулае без "белых плям".

Менавіта такім жаданнем адкрываюцца навуковыя дапаможнікі "Гісторыя Беларусі", выпушчаныя на ўвагу ў свет выдавецтвам навукова-адукацыйнай фірмы "Эксперімент" пад рэдакцыяй А.Пішчэнік і Я.Пішчэнік. Гэта кнігі раслічаны на навуковцаў, вучняў сярэдніх школ, абітурыентаў, усіх, хто цікавіцца гісторыяй роднага краю.

Аўтарскі калектыў, у які ўваходзілі ўваходзяць выкладчыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, паставіў перад сабой вельмі цяжкую і складаную задачу — даць кароткі нарыс фактаў і падзей ад старажытных часоў да нашых дзён, праваліваць эканамічнае, палітычнае, культурнае развіццё кожнай гістарычнай эпохі, разгледзець важнейшыя пытанні ўнутранай і знешняй палітыкі, сацыяльнай барацьбы і грамадскага руху.

Як жа вырашаюцца гэтыя задачы? З цікавасцю чытаюцца тэма 3 "Беларусь у Вялікім княстве Літоўскім у другой палове XIII — сярэдзіне XIV ст.", параграфы "Сацыяльна-палітычнае развіццё ў другой палове XVII ст." (аўтар П.А.Лойка), "Адмена прыгоннага права", "Развіццё капіталізму ў сельскай гаспадарцы", "Развіццё капіталізму ў прамысловасці", "Нацыяналізм XIX—XX ст." (аўтар А.Г.Кахановіч) і некалькі іншых матэрыялаў навукова-адукацыйнага дапаможніка. Адукацыя, што ў нас напісана на аснове навуковых даследаванняў, прычым даволі выразна і даступна.

Добра, што ў канцы кнігі дадзены важнейшыя даты гісторыі Беларусі.

Важна, што ў рэзюмэ дапаможніка па-новаму разглядаюцца характэрныя рысы грамадскага жыцця Беларусі 1928—1939 гадоў, уключаючы аналіз прычын узнікнення ў Савецкім Саюзе ў гэты перыяд недэмакратычнай сістэмы (аўтар В.М.Міхальскі).

Разам з тым трэба прама сказаць, што большасць матэрыялаў навукова-адукацыйнага дапаможніка напісана са старых пазіцый і не можа сёння задаволіць навуковцаў гісторыі сярэдніх школ, гімназій,

ліцэяў, выкладчыкаў тэхнікумаў і прафесійна-тэхнічных вучылішчаў, дапытлівых старшакласнікаў і абітурыентаў.

Прыяждзем некалькі прыкладаў. Калі старшакласнік нічога больш не прачытае, акрамя рэзюмэ-май кнігі "Гісторыя Беларусі", ён не зразумее прычыны разгону І Усебеларускага з'езда, арышту яго прэзідэнта і шэрагу дэпутатаў у ноч з 17 на 18 снежня 1917 года, праведзенага Саветам Народных Камісароў Заходняй вобласці і фронту (параграф "Нацыянальнае самавызначэнне ў першыя месяцы пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі"). У гэтым параграфі на стар. 111 напісана, што "з'езд... не прыняў закона выбары абшчынаў і яго СНК". Чытач можа падумаць, што пасля перамогі Кастрычніка на Беларусі адбыліся ўсенародныя, "законыны" выбары. Але ж гэта не так, таму што не аднавілася рэспубліка.

Я разумею, што рэзюмэ кнігі — гэта кароткі нарыс. І ўсё ж не магу аздацца, што ўтварэнне Беларускай Народнай Рэспублікі разглядаюць навуковцы дапаможніка аднаві ажно крыху больш, чым палову старонкі 114-й. Чытач так і не даведаецца аб з'яўленні і нават якіх краіны прызналі БНР.

Не вытрымлівае ніякай крытыкі змест параграфу "Уз'яданне Заходняй Беларусі ў БССР". Менавіта так пісалі ў нашым родзе пачынаючы пачаць гадоў назад — восенню 1939 года. Прыяждзем некалькі сказаў з гэтага параграфа: "1 верасня 1939 г. на тэрыторыі Польшчы, нельга не адзначыць іх глыбокую супрацьпастаўленасць. З аднаго боку, адважана пазітыўнае таго факта, што ўкраінскія і беларускія насельніцтва Польшчы пабегла ў 1939 г. фашыскай акупацыі, а затым амальна аб'ядналіся з брацкімі савецкімі народамі. Аднак не сціснені з рэалітэ і тое, што ўсё гэта ажыццяўлялася ў аднаўленні і сакратычным пратаколам, палітычным кіраваннем СССР і Гітлераўскай Германіі. Насушылі свабоду ад фашыскай акупацыі насельніцтва Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі, Савецкі Саюз аднавіў сваю ўлада над часткай тэрыторыі грамадскай палітычнай маральнага выдаты.

Акрамя таго, у рэзюмэ дапаможніка нічога не гаворыцца аб масавым пераважэнні насельніцтва Заходняй Беларусі ў 1940—1941 гадах, ахвярай якіх сталі больш чым 100 тысяч чалавек. Азначэння, што ў выніку новага адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу ў склад БССР увайшла Віленская вобласць, але не ўказваецца, што неўзабаве яна была перададзена Літве.

Аўтар параграфу "Пачатак Вялікай Айчыннай вайны" сцвярджае, што да пачатку вайны група арміі "Пітэр" мела значную перавагу ў сілах над войскамі Заходняй асобнай вайсковай групы, якая была перафарміравана ў Заходні фронт. Але ж гэта не так. На самай справе група арміі "Пітэр" мела перавагу над войскамі асобнай вайсковай групы ў 1,2 раз, па гарматах і мінамётах у 1,06 раз. Па колькасці ж танкаў і самалётаў перавага была на нашым баку.

У кнізе Г. Л. Разанава "Сталін — Гітлер. Дукаментальны нарыс савецка-германскіх дыпламатычных адносін. 1939—1941" (М., 1991), іншых матэрыялаў, шэрагу газетных і часопісных артыкулаў прыводзіцца тэкст Пакта аб ненападзе паміж Германскай імперыяй і Саюзам Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Прыяждзем вытрымкі з гэтага дакумента, якія раней трапілі ў сакрэце:

"2. У выніку тэрытарыяльна-палітычнай перабудовы абласцей, якія ўваходзілі ў склад Польскай дзяржавы, граніцы сфер інтарэсаў Германіі і СССР будзе прыходзіць прыкладна па лініі рэк Нарва, Вісла і Сан.

3. Пытанне аб тым, ці з'явіцца ў інтарэсах абодвух бакоў жаданне захаваць незалежнасць Польскай дзяржавы і якім будзе граніцы гэтай дзяржавы, можа быць канчаткова высветлена толькі ў ходзе далейшага палітычнага развіцця.

У любым выпадку абодва ўрады будуць раіцца гэта пытанне на шляхах двухбаковай згоды".

Выступіўшы 17 верасня, савецкія войскі да 25 чысла прасунуліся на 250—300 км. Аднаўляючы сёння дзеянні Савецкага Саюза ў верасні 1939 г. на тэрыторыі Польшчы, нельга не адзначыць іх глыбокую супрацьпастаўленасць. З аднаго боку, адважана пазітыўнае таго факта, што ўкраінскія і беларускія насельніцтва Польшчы пабегла ў 1939 г. фашыскай акупацыі, а затым амальна аб'ядналіся з брацкімі савецкімі народамі. Аднак не сціснені з рэалітэ і тое, што ўсё гэта ажыццяўлялася ў аднаўленні і сакратычным пратаколам, палітычным кіраваннем СССР і Гітлераўскай Германіі. Насушылі свабоду ад фашыскай акупацыі насельніцтва Заходняй Украіны і Заходняй Беларусі, Савецкі Саюз аднавіў сваю ўлада над часткай тэрыторыі грамадскай палітычнай маральнага выдаты.

Акрамя таго, у рэзюмэ дапаможніка нічога не гаворыцца аб масавым пераважэнні насельніцтва Заходняй Беларусі ў 1940—1941 гадах, ахвярай якіх сталі больш чым 100 тысяч чалавек. Азначэння, што ў выніку новага адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу ў склад БССР увайшла Віленская вобласць, але не ўказваецца, што неўзабаве яна была перададзена Літве.

Аўтар параграфу "Пачатак Вялікай Айчыннай вайны" сцвярджае, што да пачатку вайны група арміі "Пітэр" мела значную перавагу ў сілах над войскамі Заходняй асобнай вайсковай групы, якая была перафарміравана ў Заходні фронт. Але ж гэта не так. На самай справе група арміі "Пітэр" мела перавагу над войскамі асобнай вайсковай групы ў 1,2 раз, па гарматах і мінамётах у 1,06 раз. Па колькасці ж танкаў і самалётаў перавага была на нашым баку.

Яна адпаведна складала 2,5:1 і 1,08:1. І зноў, такім чынам, не праўда, а лаўпраўда і нават, можна сказаць, няпраўда. (Гл.н. Тымохавіч. І. В. Битва за Беларусі. 1941—1944. Мн., 1994. С. 12).

І яшчэ. Адметная асаблівасць рэзюмэага навукова-адукацыйнага дапаможніка "Гісторыя Беларусі" — гэта мноства памылак у датах, прозвішчах, гістарычных фактах, не гаворачы ўжо пра павархоўнасць асэнсаванні гістарычных падзей. Цяжка нават уявіць, што ў нашы дні з-пад пера, адрэцка б, высокакваліфікаваных выкладчыкаў з кандыдацкімі і доктарскімі дыпламамі, можа выйсці такая кніга.

Не буду пералічваць усе памылкі, а назаву толькі некалькі з іх. На стар. 90 замест "Рэвалюцыя 1905—1907 гг." чорным шрыфтам выдзелена: "Рэвалюцыя 1901—1905 гг.". Прачытаўшы старонку 148-ю, чытач даведаецца, што "17 верасня 1938 г. Чырвоная Армія пачала свой паход у Заходнюю Беларусь". На самай справе гэта падзея адбылася ў 1939 г.

На стар. 142 пры пераліку вядомых беларускіх вучоных у адным сказе дапушчаны дзве памылкі і імені і прозвішча. Названы матэматык П.Берсіні і хімік І.Шкацель. Правільна іх прозвішчы трэба пісаць: Бурсін, У.Шкацель.

Падпольшыя кілічка палітычнага сакратара ЦК КПЗБ (а не старшыні ЦК КПЗБ, як указана ў кнізе) Язэпа Лявінчыча была Павел Корчак, а не Карчак (стар. 145).

Бадай, большасць старшакласнікаў вядома, што пасляўдзена камандзіра, а потым камісара партызанскага атрада Героя Савецкага Саюза Бумажкова звалі Шханіам, а не "У", як прыведзена на стар. 156. Кіраўніком паловольнай арганізацыі "Камітэт салідарнасці Чырвонай Арміі", створанай у Мінска ў 1942 г., быў К. Ю. Мэтэ, а не Мэтэ, як указана на 157-й стар. Намеснікам першага сакратара ЦК (б) Б.М. Гусарава з 1948 г., дакладней, сакратаром ЦК па ідэалогіі быў М. Іаўчук, а не Іаўчук, як гэта адзначана на стар. 174.

Прачытаўшы 164-ю старонку, чытач даведаецца, што беларускі народ вылучыў са свайго асяродка Маршала Савецкага Саюза В. Скалоўскага. На самай справе Маршал Васіль Данілавіч Скалоўскі па нацыянальнасці рускі, які нарадзіўся ў вёсцы Коўкілі Беластоцкага ўезда Гродзенскай губерні.

Хочацца, каб рэдактары і большасць аўтараў рэзюмэага кнігі былі больш адказнымі ў высакроднай справе напісання навуковых дапаможнікаў для настаўнікаў і вучняў.

Эмануіл ІОФЕ,
доктар гістарычных навук.

У ДАПАМОЖНІК НАСТАЎНІКУ І ВУЧНЮ

Сусветная гісторыя

(Працяг.
Пачатак на 3-й стар.)

Вырашалася пытанне аб тым, будзе рэвалюцыя спінна ці яна пойдзе далей, будзе паглыбляцца.

У ходзе грамадзянскай вайны парламент прыняў шэраг рашэнняў, якія цалкам задавалі вярхі буржуазіі і новага дваранства. Часткова былі знішчаны манополі і павышана свабода гандлёва-прадпрыемстваў і дзейнасці. Быў прыняты закон аб адмене "рынакскіх трыманняў", г.зн. феадальнага падатку на карысць караля. Гэты падатак плацілі лендлоды. Ціпер змяня, якая раней з'яўлялася іх умоўным уладаннем, стала іх поўнай уласнасцю. Былі канфіскаваны (адабраны) зямельныя ўладанні караля і яго прынцыпаў, аглядаў, якіх кароль атрымліваў у агульную суму ў некалькі мільёнаў фунтаў стерлінгаў. Быў знішчаны епіскапальны лад царквы.

Пасля прыняцця гэтых законаў большасць парламента і армейскія вярхі лічылі мэты рэвалюцыі дасягнутымі. Яны імкнуліся дагаварыцца з караём аб умовах яго вяртання на трон. Аднак па гэтых пытаннях уніфікацыі рэвалюцыяністаў і ўнутры парламента, а таксама паміж парламентам і арміяй. Справа дайшла да таго, што ка-

завяршы Кромвель абкружыла будынак парламента і сёння вачына і яго правальную ўмеранай групой. Гэта падзея атрымала назву чысткі парламента. Большасць членаў парламента згвадзілася на аднаўленне монархіі на больш умераных умовах, чым другая частка парламента і армія.

З другога боку, узніклі сур'ёзныя рознагалосі ўнутры арміі — паміж салдатамі і армейскімі вярхамі. У адносінах ад афіцэраў, салдатаў, якія ў большасці сваёй з'яўляліся былымі сялянамі, былі незадаволены палітыкай парламента. Парламент хаваўся ў неадэкватнасці ўсе феадальныя падаткі. Працягвалася абезземельванне сялян.

Настой салдат і іх грамадзянскіх ахвотнікаў выражаў палітычныя групы левелераў, г.зн. ураўнавоўшчы (ад англ. to level — ураўнавоўваць). Яны лідарам быў Джон Ліпсберы. Як і Кромвель, ён нарадзіўся ў сям'і двараніна сярэдняга дастатку. Але, у адносінах ад Кромвеля, Ліпсберы быў больш рашучым у прынцыпах і рэвалюцыйным. Ён выступіў у абарону жабракоў і абодзёлых англічан.

Ліпсберы дабіваўся ўраўнаважэння ўсіх англічан у палітычных правах, правасуддзя ўсім мужчынам права галасу на парламенцкіх выбарах незалежна ад іх багацця. Усеагульнае выбарчае права (для мужчын) на ўзрост 21 года, уключае ў сябе выбары ў парламент, а таксама ў агульную суму ў некалькі мільёнаў фунтаў стерлінгаў. Быў знішчаны епіскапальны лад царквы.

Пасля прыняцця гэтых законаў большасць парламента і армейскія вярхі лічылі мэты рэвалюцыі дасягнутымі. Яны імкнуліся дагаварыцца з караём аб умовах яго вяртання на трон. Аднак па гэтых пытаннях уніфікацыі рэвалюцыяністаў і ўнутры парламента, а таксама паміж парламентам і арміяй. Справа дайшла да таго, што ка-

завяршы Кромвель абкружыла будынак парламента і сёння вачына і яго правальную ўмеранай групой. Гэта падзея атрымала назву чысткі парламента. Большасць членаў парламента згвадзілася на аднаўленне монархіі на больш умераных умовах, чым другая частка парламента і армія.

З другога боку, узніклі сур'ёзныя рознагалосі ўнутры арміі — паміж салдатамі і армейскімі вярхамі. У адносінах ад афіцэраў, салдатаў, якія ў большасці сваёй з'яўляліся былымі сялянамі, былі незадаволены палітыкай парламента. Парламент хаваўся ў неадэкватнасці ўсе феадальныя падаткі. Працягвалася абезземельванне сялян.

Настой салдат і іх грамадзянскіх ахвотнікаў выражаў палітычныя групы левелераў, г.зн. ураўнавоўшчы (ад англ. to level — ураўнавоўваць). Яны лідарам быў Джон Ліпсберы. Як і Кромвель, ён нарадзіўся ў сям'і двараніна сярэдняга дастатку. Але, у адносінах ад Кромвеля, Ліпсберы быў больш рашучым у прынцыпах і рэвалюцыйным. Ён выступіў у абарону жабракоў і абодзёлых англічан.

Ліпсберы дабіваўся ўраўнаважэння ўсіх англічан у палітычных правах, правасуддзя ўсім мужчынам права галасу на парламенцкіх выбарах незалежна ад іх багацця. Усеагульнае выбарчае права (для мужчын) на ўзрост 21 года, уключае ў сябе выбары ў парламент, а таксама ў агульную суму ў некалькі мільёнаў фунтаў стерлінгаў. Быў знішчаны епіскапальны лад царквы.

Пасля прыняцця гэтых законаў большасць парламента і армейскія вярхі лічылі мэты рэвалюцыі дасягнутымі. Яны імкнуліся дагаварыцца з караём аб умовах яго вяртання на трон. Аднак па гэтых пытаннях уніфікацыі рэвалюцыяністаў і ўнутры парламента, а таксама паміж парламентам і арміяй. Справа дайшла да таго, што ка-

завяршы Кромвель абкружыла будынак парламента і сёння вачына і яго правальную ўмеранай групой. Гэта падзея атрымала назву чысткі парламента. Большасць членаў парламента згвадзілася на аднаўленне монархіі на больш умераных умовах, чым другая частка парламента і армія.

З другога боку, узніклі сур'ёзныя рознагалосі ўнутры арміі — паміж салдатамі і армейскімі вярхамі. У адносінах ад афіцэраў, салдатаў, якія ў большасці сваёй з'яўляліся былымі сялянамі, былі незадаволены палітыкай парламента. Парламент хаваўся ў неадэкватнасці ўсе феадальныя падаткі. Працягвалася абезземельванне сялян.

Настой салдат і іх грамадзянскіх ахвотнікаў выражаў палітычныя групы левелераў, г.зн. ураўнавоўшчы (ад англ. to level — ураўнавоўваць). Яны лідарам быў Джон Ліпсберы. Як і Кромвель, ён нарадзіўся ў сям'і двараніна сярэдняга дастатку. Але, у адносінах ад Кромвеля, Ліпсберы быў больш рашучым у прынцыпах і рэвалюцыйным. Ён выступіў у абарону жабракоў і абодзёлых англічан.

Ліпсберы дабіваўся ўраўнаважэння ўсіх англічан у палітычных правах, правасуддзя ўсім мужчынам права галасу на парламенцкіх выбарах незалежна ад іх багацця. Усеагульнае выбарчае права (для мужчын) на ўзрост 21 года, уключае ў сябе выбары ў парламент, а таксама ў агульную суму ў некалькі мільёнаў фунтаў стерлінгаў. Быў знішчаны епіскапальны лад царквы.

Пасля прыняцця гэтых законаў большасць парламента і армейскія вярхі лічылі мэты рэвалюцыі дасягнутымі. Яны імкнуліся дагаварыцца з караём аб умовах яго вяртання на трон. Аднак па гэтых пытаннях уніфікацыі рэвалюцыяністаў і ўнутры парламента, а таксама паміж парламентам і арміяй. Справа дайшла да таго, што ка-

завяршы Кромвель абкружыла будынак парламента і сёння вачына і яго правальную ўмеранай групой. Гэта падзея атрымала назву чысткі парламента. Большасць членаў парламента згвадзілася на аднаўленне монархіі на больш умераных умовах, чым другая частка парламента і армія.

З другога боку, узніклі сур'ёзныя рознагалосі ўнутры арміі — паміж салдатамі і армейскімі вярхамі. У адносінах ад афіцэраў, салдатаў, якія ў большасці сваёй з'яўляліся былымі сялянамі, былі незадаволены палітыкай парламента. Парламент хаваўся ў неадэкватнасці ўсе феадальныя падаткі. Працягвалася абезземельванне сялян.

Настой салдат і іх грамадзянскіх ахвотнікаў выражаў палітычныя групы левелераў, г.зн. ураўнавоўшчы (ад англ. to level — ураўнавоўваць). Яны лідарам быў Джон Ліпсберы. Як і Кромвель, ён нарадзіўся ў сям'і двараніна сярэдняга дастатку. Але, у адносінах ад Кромвеля, Ліпсберы быў больш рашучым у прынцыпах і рэвалюцыйным. Ён выступіў у абарону жабракоў і абодзёлых англічан.

Ліпсберы дабіваўся ўраўнаважэння ўсіх англічан у палітычных правах, правасуддзя ўсім мужчынам права галасу на парламенцкіх выбарах незалежна ад іх багацця. Усеагульнае выбарчае права (для мужчын) на ўзрост 21 года, уключае ў сябе выбары ў парламент, а таксама ў агульную суму ў некалькі мільёнаў фунтаў стерлінгаў. Быў знішчаны епіскапальны лад царквы.

Пасля прыняцця гэтых законаў большасць парламента і армейскія вярхі лічылі мэты рэвалюцыі дасягнутымі. Яны імкнуліся дагаварыцца з караём аб умовах яго вяртання на трон. Аднак па гэтых пытаннях уніфікацыі рэвалюцыяністаў і ўнутры парламента, а таксама паміж парламентам і арміяй. Справа дайшла да таго, што ка-

завяршы Кромвель абкружыла будынак парламента і сёння вачына і яго правальную ўмеранай групой. Гэта падзея атрымала назву чысткі парламента. Большасць членаў парламента згвадзілася на аднаўленне монархіі на больш умераных умовах, чым другая частка парламента і армія.

З другога боку, узніклі сур'ёзныя рознагалосі ўнутры арміі — паміж салдатамі і армейскімі вярхамі. У адносінах ад афіцэраў, салдатаў, якія ў большасці сваёй з'яўляліся былымі сялянамі, былі незадаволены палітыкай парламента. Парламент хаваўся ў неадэкватнасці ўсе феадальныя падаткі. Працягвалася абезземельванне сялян.

Настой салдат і іх грамадзянскіх ахвотнікаў выражаў палітычныя групы левелераў, г.зн. ураўнавоўшчы (ад англ. to level — ураўнавоўваць). Яны лідарам быў Джон Ліпсберы. Як і Кромвель, ён нарадзіўся ў сям'і двараніна сярэдняга дастатку. Але, у адносінах ад Кромвеля, Ліпсберы быў больш рашучым у прынцыпах і рэвалюцыйным. Ён выступіў у абарону жабракоў і абодзёлых англічан.

Ліпсберы дабіваўся ўраўнаважэння ўсіх англічан у палітычных правах, правасуддзя ўсім мужчынам права галасу на парламенцкіх выбарах незалежна ад іх багацця. Усеагульнае выбарчае права (для мужчын) на ўзрост 21 года, уключае ў сябе выбары ў парламент, а таксама ў агульную суму ў некалькі мільёнаў фунтаў стерлінгаў. Быў знішчаны епіскапальны лад царквы.

Пасля прыняцця гэтых законаў большасць парламента і армейскія вярхі лічылі мэты рэвалюцыі дасягнутымі. Яны імкнуліся дагаварыцца з караём аб умовах яго вяртання на трон. Аднак па гэтых пытаннях уніфікацыі рэвалюцыяністаў і ўнутры парламента, а таксама паміж парламентам і арміяй. Справа дайшла да таго, што ка-

КАЛОНКА З ПРАЦЯГАМ

Анатоль АЎРАМЧЫК

У жніўні
гэзевяноста
чацвёртага

(Пачатак у № 86 — 89, 91)

Не дайшло, што тое сказана мне. Мне ўжо нічога не даходзіла. Я ўтупіў і ўсё наступнае ўспрымаў не інакш, як вар'ят. Яны абегалі кудысьці, верніліся, сапачы, гружаныя думамі раздзутымі салдацкімі рывальмішамі — сіламі. Падбегам прынеслі ашчэ адзін. З усё трох на таго чалавека з чыжым ананам сыпаліся бранзалеты, галінікі, крывы, манеты... Я стаў лі самай труны, ля ног, і бачыў, як Паўлюшкі і той другі раўнялі па ім усё гэтае дабро, рассявалі па галавах, за бакавымі... Не бачыў, а тупа, ашк-ланяла гледзець і не мог зразумець, за якія цяжкія грахі Усавыні прызваў мяне ў такіх сведкі.

Па краях вачына яны ўмалалі не менш дзесяці цайкоў, падна-тухліся, і дамавіна з гружак паліцаў у глыбокую яму. Паўлюшкі, прыкрыўшы, асвешыў літары, аглянуў у магілу:

— Крыху бокам ляжа. Маё не тупа!

Зарававалі рыдліўкамі. Ногі не трымалі і апусцілі мяне долу. Залапалі яны хутка, лішнюю зямлю рассявалі побач, старым лісцем прысыпалі, калі ўжо дзела. Маскіравалі асабліва добра, раз-пору ашквалілі, галінікі, ашквалілі, зноўку падпраўлялі, пакуль іхнія і абшэка праца не выдалася ім бездакорна.

Часта сонні рэвалюцы?

Паўлюшкі падняў, паклаў на плячук руку. Тую самую, якой усадыў ногі.

— Падмайма.

Я падняў не таму, што ён загадаў, а таму, што мне было усё роўна.

— Запомні гэтыя месцы. Між бязроў і вольхай. Няхай не стане бязроў, вольхай не стане, клады перакуліцца, небя перакуліцца, а ты помні. Ураўневай.

Клады прываліцца... Неба перакуліцца...

— Чаго маўчыш? — зару ён і ў асе сілы страшыў мяне за плечы.

— Я шчы чую...

— Чую, бачу! — элакіла перакрываў. — Дарчы, убачыш ты мяне не хутка! Ме жэ, да таго ж, з захаду насуваўся хмара. Памі Ваілаў пстрыкнуў выключальнікам.

— Гэты ашчэ ўбачу? Няжэ мне не хопіць таёй клятай злаве-най адані, ашчэ цяпер ці адступіцца ад майё змываранай душы хоць на крок? Душаўбо, людзобойна, жысдэ, ты сусісчэс, каб не мар-коўшэ па табе, каб помніў пагану дотых таё змываеае рух...

— Але я вярнуся, Ваілаў, і мя забароню, што нам па праву належы